Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: smikbr.ru/zaman

ЗАМАН

Геуюрге кюн, элия ай (июль) 28, 2026 жыл

№ 90 (21759)

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ — ВРЕМЯ — ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КъМР-ни Башчысы

Хорламны паркы тапландырылады

КъМР-ни Башчысы Казбек Коков Нальчикде 2-чи Тамань дивизия атлы орамда Хорламны паркын тапландырыу иш къалай баргъанын кёргенди. Жангыртыу жумушла «Шёндюгю шахар болумну къурау» федерал программаны чеклеринде бардырыладыла, деп билдириледи регионну оноучусу ОМАХ-да каналында.

Къурулуш ишлени экинчи жарымы башланнганды. Былтыр а, проектни биринчи кезиуюнде, жаяу жолла къуралгъандыла – 12 минг квадрат метр жерде. Дагъыда аллеяла ишленнгендиле.

- Бюгюнлюкде чыракъла салына турадыла – ызла тартыладыла, тёгерекни жарытырча мадарла этиледиле. Бу ишлени сентябрьде бошаргъа белгиленеди,-деп билдиргенди регионну оноучусу.

Октябрьде уа тийрени жашиллендириу жумушла башланырыкъдыла – каштан, къайын, жёге терекле салынырыкъдыла, гюл бахчала боллукъдула.

Бу ишле бла бирге Нальчик черекни жагъалары да тапландырыладыла.

Федерал программаны чеклеринде Чернышевский атлы орамда жамауат бирге солурча энтта бир жер къуралады. Къурулуш ишле башланнгандыла, былайда сабийле ойнарча майдан, жаяу айланырча, солурча жерле боллукъдула, чыракълы чыпынла орнатыллыкъдыла.

ТИКАЛАНЫ Фатима
хазырлагъанды.

Айырмалылагъа – алгъышлаула, саугъала да

КъМР-ни Башчысы Казбек Коков Россий Федерацияда Следствие органлада къуллукъ этгенлени кюнюню аллында Жаш тёлюню юйюнде ётген къууанчлы жыйылыугъа къатышханды.

Регионну оноучусу следствие органланы энчи къаумун профессионал байрамлары бла алгъышлагъанды, законлукъну бла низамлыкъны жалчытыу ишлеринде жангы жетишимле болдурурларын сюйгенин билдиргенди.

Къууанчлы жыйылыугъа РФ-ни Следствие комитетини КъМР-де Следствие управлениясында, КъМР-де МВД-да, Россейни ФСБ-сыны КъМР-де Управлениясында къуллукъ этгенле къатышхандыла.

Жыйылыуну бир кесеги къуллукъларын бет жарыкълы бардыргъанланы, жетишимли эмда айырмалы болгъанланы саугъалаугъа жораланнганды, деп билдириледи КъМР-ни Башчысыны МАХ-да энчи каналында.

Унутмазча

Ветеранланы келир тёлюлеге насийхатлары сакъланырыкъдыла

КъМР-ни Миллет музейинде Уллу Ата журт урушну ветераны Кузьма Абросимовну келир тёлюлеге «Хорламны келтиргенни чакъырыуу» сакъланырыкъды. Капсула Уллу Хорламны 100-жыллыгъы белгиленнген заманда ачыллыкъды.

Аны музейге бериуге аталгъан жумушлагъа Ата журтну къоруулаучуларыны ветеран организацияларыны келечилери бла бирге юнармиячыланы бла волонтёрланы къатышханлары бютюн магъаналы болгъанды.

Жыйылыуну ача, КъМР-ни Жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосуну бёлюмюню башчысы Ахмед Коготыжев быллай тарых магъаналы иш Элбрус районда да бардырылгъанын, ветеранны насийхат сёзлери бла капсула районну музейине берилгенин билдиргенди.

- Къыралыбызгъа, 85 жыл мындан алгъача, биягъы кесини жалынчакъсызлыгъын, эркинлигин, тёрели хазнасын сакъларгъа тюшгенди.Шёндю да хорлам бизники боллукъду, жаш адамларыбыз а жууукъ заманда юйлерине къайтырыкъларына ышанама,- дегенди ол.

«Аскер къарындашлыкъ» жамауат биригиуню регион бёлюмюню башчысы Гелястанланы Барасбий Берлиннге дери жетген ветеран Василий Иванович Дегтяренкону Май районда жашагъанын, ол кёп болмай кесини жюзжыллыкъ юбилейин белгилегенин айтханды.

- Быллай акция анда да бардырыллыкъды, ветеранны насийхаты район музейге берилликди. Капсула ачыллыкъ 2045 жылгъа дери барыбыз да жетмезбиз, алай сиз, жаш адамла, ветеранланы насийхатларын окъуй, келир тёлюлени Ата журтубузну сюерге юйретиригизге ишексизбиз, - деп, ол акцияны къурауда юнармиячыланы бла волонтёрланы къыйынлары да болгъанларын белгилеп, алагъа ыразылыгъын билдиргенди.

«Аскер къарындашлыкъ биригиуню» толтуруучу комитетини башчысы Владимир Абаноков а жыйылыу музейни Уллу Ата журт урушну жигитлерине аталгъан залында бардырылгъаны энчи магъананы тутханын айтханды. Алай бла жаш адамланы къыралыбызны душмандан сакълагъан аскерчилени суратларын, аланы аскер кийимлерин, сауутларын кёрюрге, бизни республика ётген къыйын жолну билирге онглары барды, деп белгилегенди.

Жыйылыуда дагъыда Миллет музейни башчысы Феликс Наков, запасда офицерлени «МЕГАПИР» биригиулерини регионда бёлюмюню таматасы Атайланы Жашарбек да сёлешгендиле. Ала къыралыбызны кючю халкъланы бирликлеринде эм тарых эсни сакълауда болгъанын, къыйын кезиуледе, сынаулада бирлик болушханын айтхандыла. «Биз келир тёлюлеге Уллу Ата журт урушну юсюнден керти хапарны сакъларгъа борчлубуз. Быллай жумушла уа анга уллу себепдиле»,- дегенди Атайланы Жашарбек.

Ызы бла юнармиячыла ветеран Кузьма Абросимовну келир тёлюлеге чакъырыуу бла капсуланы Миллет музейни фондларын асыраучусу Ирина Топаловагъа бергендиле.

Бу жумушла «Хорламны келтиргенни чакъырыуу: тёлюлени аралларында байламлыкъла 1945-2045» Битеуроссей аскер-патриот акцияны чеклеринде бардырылгъанларын белгилерчады. Ол РФ-ни Къоруулау министерствосуну башламчылыгъы бла къуралгъанды. Быллай ишле къыралны субъектлеринде келир тёлюлеге Уллу Ата журт урушха къатышханланы эсгериулерин сакълар, ветеранланы жаш адамлагъа насийхатларын ачыкълар мурат бла бардырыладыла.

ТОКЪЛАНЫ Фатима.
Суратла авторнудула.

Шагъырейлендириу

Бизнесни тасхаларын ачыкълай

Жаш тёлюню Нальчикде юйюнде алгъаракъда «Бизнес 07» билим бериу проект бардырылгъанды. Анга къатышханланы, аланы саны уа жарым жюзге жете эди, муратларын, оюмларын шарт проектлеге буруп, аланы юсюнде бизнес къурап, ахча ишлерге юч кюнню юйретгендиле.

Билим бериу проектге къатышханланы санында школчула, студентле да бар эдиле. Аладан эм гитчеге онтёрт жыл болады. Алай ол бизнесде энди атлам этерге сюйгеннге ушамайды – иш къурап, андан кесине файда тюшюргенлени санындады. Башхала да предпринимательлик жаны бла къармашыргъа таукел болгъанларын жашырмай эдиле. Алай мында къуру итиниу бла къутуллукъ тюйюлсе, бизнесде аякъ тирерге сюйгенден рынокда болумну, налогланы, урунуу байламлыкъланы эмда кёп башха затланы юслеринден ангылау изленеди. Аланы барын да «Бизнес 07» берирге керек эди.

Школну къурагъанла аны программасы шарт жумушлагъа, ол санда, эм биринчиден, быйыл кюзде «Жаш тёлюню ишлери жаны бла федерал агентство» бардырлыкъ конкурслагъа къатышыугъа бурулгъанын аллындан окъуна чертгендиле. Бу къырал структураны КъМР-де келечиси Эмир Кодзоков белгилегенича, жаш адамланы башламчылыкъларына, умутларына неда сагъышларына угъай, аланы проектлерини экономика жаны бла къыйматлылыгъына эмда регионнга хайырлы болгъанларына бла къалгъанларына кёре тергерикдиле.

Айтханыбызча, юч кюнню ичинде жаш адамланы ахча санаргъа, налог тёлеу амалны сайларгъа, ишни эсеплерин чыгъарыргъа юйретгендиле. Бирде эригиулю, сора артыкъ сейир темала болмагъанлыкъгъа, аласыз бизнесде жетишим дегенни юсюнден айтыр амал жокъду.

Сора ишге кимлени алыргъа, аланы къалай кёллендирирге кереклисин ангыламай жарамайды. Тийишли мастер-класслада, ушакълада, сессиялада аны эмда IT, къонакъбайлыкъ, туризм, аш этиу эм башха магъаналы темаланы сюзгендиле, презентацияла жарашдырыргъа да юйретгендиле.

«Иш кёллю Россей» жамауат биригиуню келечиси Гузеланы Индира билдиргенича, бу школ къуралгъанлы онсегиз жыл болады. Ол заманны ичинде аны башчылары ангылагъандыла: жаш тёлюге къуру лекцияла угъай, ачыкъ ушакъла, тюбешиуле, шагъырейлениу жумушла эмда жетишимни юлгюлери керекдиле. Школну кезиулю кесеги «эшиклерин» проектлени къоруулау бла жабарыкъды. Окъуучуланы башламчылыкъларына уа федерал экспертле эмда бизнесменле багъа берликдиле.

Мадар

Улоулагъа къошуллукъду

Къабарты-Малкъарда жамауат транспортну жангыртыу жаны бла кёп тюрлю мадар этиледи. Эски автобусланы жангыларына алышыугъа уа баш магъана бериледи. Бу жумуш «Жашау этерча инфраструктура» миллет проектни «Жамауат транспортну айнытыу» кесегине кёре тамамланады, деп билдиргендиле КъМР-ни Транспорт эмда жол мюлк министерствосундан.

РФ-ни Президентини буйругъун толтура, Къабарты-Малкъарны Правительствосу болжалы 2030 жыл бла чекленнген регион программаны къабыл этгенди. Ол а автопаркны азаздан жангырта барыугъа, жумушланы тамамлау жаны бла бир стандартланы сингдириуге бурулады. Дагъыда маршрутланы кенгертирге, хайырланыргъа жараулу, болжаллары да излемлеге келишген улоуланы санын кёбейтир умутла бардыла. Саулукъларында чекленнген онглары болгъан инсанлагъа онг бериуге, тёгерекдеги къудуретге азыракъ заран салыугъа, адамланы улоулада ташыу жумушну къоркъуусузлугъун кючлендириуге энчи эс бурулады.

Къырал проектге къатышыуну юсюнден республиканы Правительствосу Россейни Транспорт министерствосу бла келишим этгенди. Анга тийишлиликде, арада жюрютюлген байламлыкъланы низамы тохташдырылады, къырал къаллай болушлукъ берлиги белгиленеди. Ол санда ахча, консультация, къыйматлылыкъны сюзюу жумушла да.

Быйыл республикада жамауат автопаркга энтта 16 автобус къошуллукъду. Жангы техника бу бёлюмге не жаны бла да себеплик этерикди. Ала кеслери да шёндюгю излемлеге келишген автобусла боллукъдула: кондиционерлери, видео къарау, электрон халда тёлеу эмда информация бла жалчытхан системалары, ГЛОНАСС да.

Министерствода белгилегенлерича, аланы сатып алыргъа келишим этилгенди, автобусла республикагъа быйыл сентябрьде келликдиле.

Буйрукъ

Саулукъ сакълауну айнытыугъа – танг кесек ахча

Россейни Правительствосу Шимал-Кавказ федерал округну регионларына 2026-2028 жыллада саулукъ сакълауну жангы объектлерини къурулушларына эмда алгъыннгыкъылагъа ремонт этиуге 8,5 миллиард сомдан аслам жиберликди, деп билдириледи КъМР-ни Башчысыны МАХ-да энчи каналында.

Белгиленнгенича, ол ахча «Саулукъ сакълауну айнытыуну» къырал программаны «Саулукъ сакълауну инфраструктурасын айнытыу» федерал проектини чеклеринде 2026 жылгъа эмда 2027-2028 жылланы план кезиуюне бёлюнюрюкдю.

Къабарты-Малкъарны юсюнден айтханда, ол 2026 жылда 2,5 миллиард сом эмда 2027 жылда 58 миллион сом аллыкъды.

Андан сора да, Дагъыстанда бла Чеченде саулукъ сакълауну суу басхан объектлерин жангыртыугъа Правительствону къыстырыкъ ахчасындан 280 миллион сом чакълы бёлюню юсюнден буйрукъгъа къол салыннганды.

- Республикагъа бёлюннген ахчагъа регионда 26 багъыу учреждениягъа тынгылы ремонт этилликди. Ол санда элледе больницала, сабий поликлиникала, тиширыу консультацияла, сабийле туугъан бёлюмле, терк болушлукъ берген подстанцияла, фельдшер-акушер пунктла, амбулаторияла жангыртыллыкъдыла,- дегенди **Казбек Коков**.

Правительство

Патриот сезим гитчеликден къуралырча

КъМР-ни Правительствосуну Председателини биринчи орунбасары Сергей Говоров бардыргъан кенгешде талай ведомство жарашдыргъан проектлеге къаралгъанды. Аланы сюзюуге министерстволаны, къырал структураланы эмда жер-жерли администрацияланы башчылары да къатышхандыла.

Соруулану арасында къырал ырысхыны сатыу, промышленность, жаш тёлю, социал политиканы тамамлау эмда башха темала бла байламлы жумушла бар эдиле. Биринчисини юсюнден айтханда, Къабарты-Малкъарны иелигинде болгъан ырысхыны бир кесегин, кенгешде этилген оноу бла, келир жылда сатаргъа дурус кёргендиле. Андан регионну бюджетине 53 миллион сом тюшерге боллукъду. Республиканы Жер эмда ырысхы бла байламлы халланы министерствосундан билдиргенлерине кёре къырал борчланы толтурууда эмда регионну жумушларын жалчытыуда болгъан объектле ол тизмеге кирмейдиле.

Энтта да бир оноу бла налоглары кадастр багъаларына кёре тергелген жеринден тепдирилмеген мюлкню тизмесине тюрлениуле къабыл этилгендиле. Андан сюдню оноуу бла кетерилирге керек болгъан эмда быйыл бардырылгъан тинтиулеге тийишлиликде объектле чыгъаргъандыла.

Къабарты-Малкъарда Жаш тёлюню патриотлукъ жаны бла юйретиуню концепциясы жарашдырылгъанды. Аны болжалы 2030 жылгъа дериди. Бу документ сабийлени эмда жаш адамланы шёндюгю дунияда болумгъа, ол санда СВО бардырылгъан кезиуде юйретиуге бир кёзден къарау амалны айнытыр хыйсап бла жарашдырылгъанды.

Ёксюз къалгъан сабийлеге энчи жашау журт фонд къурау жаны бла 300-ГП номерли бегимни кючю тас этилгенди. Бу документ РФ-ни Жашау журт кодексинде эмда регионну актларында айтылгъан кёп затны къайтара эди. Ол кетерилгени бла уа регионну законодательствосу къыралны жорукъларына келиширикди, аны хайырланыуну да женгилирек этерикди.

Кенгешде дагъыда «Промышленностьну эмда сатыу-алыуну айнытыу» къырал программа, граждан къоруулау жаны бла талай жумушну планларын жарашдырыуну юсюнден норматив-праволу актла, Жер эмда ырысхы бла байламлы халланы министерствону иши бла байламлы документле тийишдирилгендиле.

ОМАРЛАНЫ Мурат.

Жангылыкъла

Энтта бир тынгылы мектеп

Нальчикде 9-чу номерли орта школда тынгылы ремонт ишле бардырыладыла. Проектге тийишлиликде, анда суу, жылыу бла жалчытхан эмда канализация быргъыланы алышырыкъдыла, къабыргъаларына плитка жабышдырлыкъдыла, отоуларын жангыртырыкъдыла. КъМР-ни Башчысыны Администрациясыны МАХ-да каналындан билдиргенлерине кёре ишле «Къабарты-Малкъар Республикада билим бериуню айнытыу» программаны чеклеринде бардырыладыла.

Бюгюнлюкге уа анда отоуланы бир кесегин сюртюп эмда бояп бошагъандыла, инженер ызланы алыша турадыла, плитка саладыла, сантехниканы орнатадыла. Мектепни башын да жангыртып бошай турадыла. Ишлени барын да быйыл сентябрьге дери тамам этерге белгиленеди.

Пачев орамны – шёндюгю мардалагъа

Нальчикде Пачев атлы орамда жангыртыу ишле андан ары барадыла. Шёндю аны Головко эмда Ахохов орамланы араларында кесегинде мадар этиледи. Ишле «Къабарты-Малкъар Республикада транспорт системаны айнытыу» программаны чеклеринде бардырыладыла, деп билдириледи КъМР-ни Башчысыны Администрациясыны МАХ-да каналында.

Специалистле эски асфальтны къырып кетергендиле, жангы бордюрла орнатадыла, жаяу жолчукълада асфальт жая турадыла, чыракълы чыпынла да орнатадыла. Дагъыда электрокюч ызланы жангыдан созуп, «Къоркъуусуз республика» аппарат-программа комплексни устройстволарын орнатырыкъдыла.

Этиллик ишлени тизмесинде жаяу жюрюгенлеге жолчукъланы эмда улоулагъа жерлени жарашдырыу, сора светофорланы орнатыу да киреди.

Звёздныйде – спорт майданчыкъ

Анда физкультура эмда спорт бла кюреширге жараулу аламат жамауат тийре къурай турадыла. Бу проект бизни регион «Тап шахар болумну къурау» программагъа къатышханы себепли бардырылады жашауда, деп билдиргендиле КъМР-ни Башчысыны Администрациясыны МАХ-да каналындан.

Ол жерде, айтылгъаныча, спорт бла кюреширге аламат онгла боллукъдула. Ол санда къуру тамата тёлюге угъай, сабий къауумгъа да. Аны хайырындан саулукълу жашау этиуню сайлагъанланы саны кёбюрек болур, деп ышанадыла бу проектни башламчылары.

Подряд организацияны ишчилери тренажёрланы орнатып бошагъандан сора, майданны тюбюне жумушакъ материал жаяргъа хазырлана турадыла. Хар нени да 1 августха тамам этип, элде жашагъан минг бла жарым инсанны къууандырлыкъдыла.

Тозурагъан кёпюрню орунуна – башхасы

Герпегежде алгъыннгы кёпюрню быйыл жаз башында ырхы иги да тозуратхан эди. Аны тинтип, жукъгъа жарамазлыгъын тохташдыргъандан сора, орунуна жангысын ишлерге оноу этилгенди, деп айтылады КъМР-ни Башчысыны Администрациясыны МАХ-да каналында.

Аз алгъаракъда уа республиканы Башчысы Казбек Коков эллилеге ол кёпюр ишлениригин билдирген эди. Аны узунлугъу жыйырма метр боллукъду. Шёндю алайда специалистле, жерни къазып, ары ташюзмез жайып, башына да бетон къуюп, мурдорун жарашдырыргъа умут этедиле. Ишни башлардан алгъа алайда хар нени да хазырлагъандыла, ызы бла кёпюрню чигинжилерин сюерикдиле эмда сууну жагъаларын кючлендирликдиле.

Жангы кёпюр Холам орамны эки кесегин бирге къошарыкъды. Аны кесинде да шёндю асфальт жая турадыла. Ишле «Къабарты-Малкъар Республиканы транспорт инфраструктурасын хар жаны бла айнытыу» программаны чеклеринде бардырыладыла. Кёпюрню къурулушуна уа ахча регионну жол фондундан жиберилликди. Аны быйыл кюзню ахырына сюеп бошаргъа керекдиле.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Хурметли жамауат!
«Заман» газетни МАХ-да кесини каналы барды. Сизни ары къошулургъа чакъырабыз.
https://max.ru/id725009184_gos4

Хурметли жамауат!

Телефонугъуз бла бу QR-кодну хайырлана, «Заман» газетге 5 айгъа жазылыргъа онг барды. Алайды да, жазылыгъыз, быйылгъы жылда газет бла бирге болугъуз!

Юйюрлени насыпларын керелейди — 3 бет

Кёллендирген сёзле бла бирге ышаннгылы амалла да — 4 бет

Къайгъырыу

Тиширылагъа не жаны бла да эс тандыра

КъМР-ни Перинатал арасыны баш врачы Гайыланы Алёна «Россия» миллет арада бардырылгъан «Ата журтол адамладыла. Саулукълу юйюр» атлы форумгъа къатышханды. Анга РФ-ни Правительствосуну Председателини орунбасары Татьяна Голикова башчылыкъ этгенди.

Алёна Азретовна регионла кёп сабийли юйюрлеге тутхучлулукъ этиу жаны бла амалланы, тиширылагъа эмда къагъанакълагъа этилген медицина болушлукъну юслеринден айтханды. КъМР-ни Перинатал арасында жыл сайын 7000 сабий дуния жарыгъын кёреди, республикада уа саулайда ол кезиуню ичинде 10 000 къагъанакъ эсепге алынады.

Ахыр беш жылны ичинде арада ауурлукълары 500-ден аз болгъан тогъуз къагъанакъгъа багъылгъанды, ауурлукълары бек кемлик этген балачыкъланы жанларын сакълап къалыу бла байламлы даража уа сексен процентге жетишгенди. Энчи эс аланы жанларын сакълап къалыу бла бирге сабийлени артда да жашаулары саулукълу болурларына бурулады.

Перинатал ара юйюрлеге комплексли тутхучлулукъну этеди: тиширыуну сабий сакълагъан кезиуюнден башлап къагъанакъ дуния жарыгъын кёргенден сора да. Аналагъа, консультацияладан тышындан да, кёп жаны бла къайгъырылады. Энчи эс а психологиялы болушлукъгъа бурулады. «Энчи консультант» служба уа хар юйюрге, анагъа да бирчалыкъда къайгъырады.

Арада къагъанакъ дуния жарыгъын кёрген биринчи чакъладан башлап окъуна анга ата-анасыны, башхача айтханда уа, юйюрню къатында болургъа онг бериледи. Мында тиширыула тынчлыкълы халда тургъанлары бла бирча, аланы къайгъылы сагъышларын азайтыр ючюн, аяулу технологияла, дармансыз амалла да хайырланылады. Операция этилген аналаны саулукълары терк игиленирча мадарла да къуралгъандыла.

«Мени биринчи документлерим» проект а магъаналыгъа саналгъанды. Араны мурдорунда МФЦ-ны бёлюмю ачылгъанды эмда анда юйюрле къагъанакъланы юйге чыгъаргъан кюнлеринде аланы туугъанына шагъатлыкъны, ИНН-ни эмда СНИЛС-ни алаллыкъдыла. Аны бла бирге уа къыралны жанындан юйюрлеге къаллай тутхучлулукъ барлыгъыны юсюнден билирге боллукъдула, деп айтылады КъМР-ни Башчысыны Администрациясыны МАХ-да каналында.

Къыйын саусузлагъа багъыуну игилендирир муратда

Къабарты-Малкъарда бийик технологиялы медицина болушлукъ бериуню жорукълары тохташдырылгъандыла. Сёз борчлу халда медицина страхованиягъа кирмеген жумушланы юслеринден барады, деп айтылады КъМР-ни Правительствосуну сайтында.

Республикада алгъын битеу медицина жумушлагъа этилген къоранчланы жаланда ОМС жаба эди. Аны ючюн а багъа къыйын операцияланы кереклиси тенгли бир этерге онг болмай тургъанды. Энди уа ахча алагъа энчи халда бёлюнюрюкдю.

Бу жангычылыкъ, эм биринчиден, халлары бек осал болгъан, аллай федерал багъыу учреждениялагъа элтирге жарамагъан саусузлагъа магъаналыды. Ары уа ёлюмге келтирирге боллукъ аурууладан къыйналгъан, сёз ючюн, ёпкеледе къан тамырлары бегитилген адамла кирединде.

Республиканы врачлары алчы амалланы бюгюнлюкде окъуна тири хайырланадыла: ахыр кезиуледе ала ёпкеледе тамырладан къан гулмакланы ультразвук бла 18 кере кетергендиле. Алгъыннгы амалла бла тенглешдиргенде, ол беш кереге кёп адамны жашауларын сакъларгъа онг бергенди. Быллай операцияны бирин бардырыр ючюн, 800-900 минг сом багъасы абериле керекдиле.

Регионну быйылгъы бюджетинде быллай медицина болушлукъгъа къошакъ халда 23 миллион сом бёлюрге оноу этилгенди. Аны хайырындан врачла энтта да 32 эм къыйын операция эталлыкъдыла.

– Ол биринчи атлам болгъанына, жыл сайын жаланда ёсюп барлыгъыбызгъа да ышанама. Нек дегенде бизде медицина организацияла бюгюнлюкде окъуна быллай къыйын эмда багъалы операцияланы аслам халда этерге хазырдыла, - дегенди Къабарты-Малкъарны саулукъ сакълау министри Рустам Калибатов.

Себеплик

СВО-гъа къатышханланы онгдуруу

Къабарты-Малкъардан энчи аскер операциягъа (СВО) къатышхан инсанланы реабилитация керекле (ТСР) бла башхаладан алгъа жалчытыргъа оноу этилгенди. Тийишли законнга тюрлениуле регионну Правительствосуну алгъаракъда ётген кенгешинде кийирилгендиле. Аны юсюнден республиканы урунуу эмда социал къоруулау министри Тогъузаланы Тахир билдиргенди.

Ол айтханыча, тюрлениуле СВО-ну ветеранларына быллай социал болушлукъну созмай бериу эмда къыйматын кётюрюу бла байламлыдыла. Аланы хайырындан реабилитация техниканы сакълау болжалы къысхартыллыкъды. Андан сора да, Правительство регионну бюджетинден ахчагъа алыныучу аллай затланы тизмесин иги да кенгертгенди. Ары энди ток бла ишлеген тынгылы медицина тёшекле, сора къулакълары осал эшитгенлеге абериле кирединде.

ОМАРЛАНЫ Мурат.

Ангылатыу

Алгъын башха-башха жорукъла энди бир оноугъа жыйышдырылгъандыла

Быйыл 7 июльда Россей Федерацияны Урунуу эм социал къоруулау министерствосуну 77н номерли буйругъу кючюне киргенди. Ол 2026 жылда 19 февральда къабыл кёрюлген эди. Анда пенсияны, ол санда страховой, жыйылыучу эм къырал жалчытхан тюрлюлерин, тергеуню эмда тохташдырыуну низамын алышханды, алай бла ол министерствону 2021 жылда чыгъарылгъан 538н номерли буйругъуну орунун алгъанды эмда, бу жаны бла битеу чюйреликлени кетерип, шарт низам тохташдыргъанды.

Аза МАНКИЕВА,
Россейни халкъ мюлкюню эм къырал къуллукъну академиясыны Шимал Кавказда бёлюмюню право бла жалчытыу кафедрасыны башчысы.

– Баш жангычылыкъ бланкла бирге келишдиргенлеринде тюйюлдю, къыралны бла инсанланы араларында байламлыкъланы магъанасы тюрленнгенинди, – дегенди Россейни халкъ мюлкюню эм къырал къуллукъну академиясыны Шимал Кавказда бёлюмюню право бла жалчытыу кафедрасыны башчысы Аза Манкиева.

Ол айтханыча, жангы буйрукъда пенсиягъа чыгъыуну документлерини тизмеси шарт тохташдырылгъанды. Алай бла алгъын башха-башха жюрюген жорукъла бир праволу актха жыйышдырылгъандыла. Энди пенсияны тохташдыргъанда, адамны атын, тукъумун, жыл санын, РФ-де жашагъан (эсепде тургъан) жерин, инсанлыгъын билдирген документле, борчлу халда пенсия страхование системада эсепде тургъанына юсюнден шартла эмда заявление керек боллукъдула. Документлени тизмеси къысхартылгъаны бла бирге инсанны бла къырал органланы араларында байламлыкъла тюрленнгендиле.

– Инсанны пенсия эркинликлери автоматизацияланнган амалгъа кёчюрюледиле. Жангы жорукълагъа тийишлиликде Россейни Социал фонду инсанны ишлеген жыллары, айлыгъыны, сакъат болгъаныны бла къалгъаныны юслеринден шартланы кесине Бирикдирилген цифралы платформада эмда ведомстволаны араларында электрон байламлыкъланы системасында излерге эркин этилгенди. Пенсияны тохташдырыргъа керекли шартла Социал фондда болсала, инсанга документлени къурар кереклиси боллукъ тюйюлдю. Алай бла уа пенсия алыргъа эркин болгъанын, анга шагъатланы жыйышдырыу жумушла адамны боюнундан кетерилип, къыралгъа берилгендиле. Энди архив документлени излерге керекмейди, - дегенди Аза Манкиева.

Алай инсанны юсюнден шартла къырал системада жокъ эселе, аланы жыйышдырыргъа тюшерикди. Асламында ол 2002 жылгъа дери документле бла байламлыды - ала барысы да цифралы амалгъа кёчюрюлмегенлери ючюн.

– 77н номерли буйрукъ «цифралы къыралны» эм къыралгъа башчылыкъ этиу системаны айнытыуда магъаналы оноу болгъанын айтырчады. Ол административ чырмауланы азайтыугъа бурулупду. Экономиканы юсюнден айтханда, жангы мадарла эки жанына да хайырлыдыла. Инсан заманын эм къарыуун къоратмайды, аны бла бирге кёп функциялы арала бла Софиал фонд тамамлагъан жумушла азаядыла. Право жаны бла айтханда, шартланы автоматизацияланнган халда жыйышдырыу социал жумушла бла чырмаусуз хайырланыргъа, пенсия бла жалчытыу ышаныулукъну кючлерге онг береди, - дейди эксперт.

Жангы жорукъланы жашауда бардырыр ючюн, архив документлени цифралы амалгъа кёчюрюуню терклендирирге керекди, бютюнда 2002 жылгъа дери чыгъарылгъанланы. Шартла толу болмасала, цифралы амалла кийирилгинчи, чыгъарылгъан документлени жыйышдырыуда чырмаула чыгъарыкъдыла.

– Болсада экспертлени асламы пенсияны жарашдыргъанда эки документ жетеригин айтадыла: Россейни инсаныны паспорту, борчлу халда пенсия страхование (СНИЛС). Жангы низам пенсияны жарашдыргъанда эмда тёлегенде жорукъланы женгиллетиуде уллу атламды. Ол а шёндюгю кезиуде къыралгъа хайырлы башчылыкъ этиуню излемлерине келишеди,- деп чертеди Аза Манкиева.

Пенсияны тохташдырыргъа документле электрон амал бла РФ-ни Правительствосу 2011 жылда 7 июльда чыгъаргъан «Къырал эмда (неда) муниципал жумушланы толтургъанда заявлениянны, башха документлени хазырлауну эм кёргюзтюню низамыны юсюнден» 553-чю номерли бегиминде тохташдырылгъан излемлеге тийишлиликде бериледиле.

ТИКАЛАНЫ Фатима
хазырлагъанды.

Учунуулукъ

«Окъуучуларымы бирине окъуна хайырым тийсе, ёхтемленеме»

Огъары басханчы Абдуллаланы Исмайылны къызы Мадина Элбрус элни орта школунда башланнган классланы устазы болуп кёп жылладан бери ишлеп келеди. Кесин тенглерини араларында ишин билген, тынгылы, жууаплы, керти, эм магъаналысы уа сабийлени чексиз сюйген устазча танытханды. Мадина эки кере «Жылны устазы» Битеуроссей эришиулеге жетишимли къатышып, аны регион урумунда лауреат болгъанды. Быйыл а «Ана тилден бла адабиятдан эм иги устаз» Битеуроссей эришиуню муниципал, ызы бла уа регион урумларында алчылыкъны алгъанды. Биз, аны ол жетишими бла алгъышлай, эришиуню, федерал урумуна хазырланыыну, устазлыкъ ишде сезимлерини юсюнден да ушакъ этгенбиз.

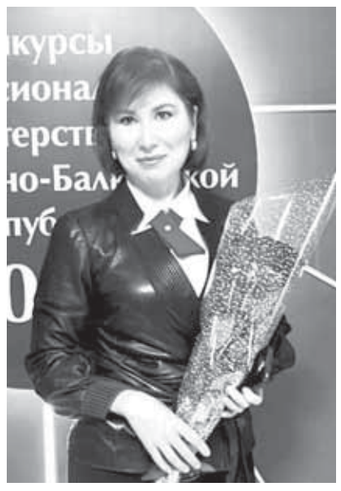

– Мадина, быллай уллу даражалы эришиуге къатышыргъа къалай тауелленнгенсе?

– Чакъырып, къатышырымы тийишли кёргенлерин билдиргенлеринде, арсарсыз хазырлыгъымы айтхан эдим. Билмейме, ол къылыгъымы бир шартымыды, ишиме сюймеклигиммиди, алай кесиме да ол бек сейир эди. Башланнган классланы устазыма, ана тилден бла адабиятдан да дерслени берир эркинлигим барды.

Баям, бу оноугъа келирге биргеме керти устаз тенглерим болгъанлары кюч берген болур эди. Ала биринчи кюнден башлап кесими жангыз къоймагъандыла. Не жаны бла да билеклик этип, хар соруугъа биргеме жууап излеп, жанымда болгъандыла. Чынтты къарындашлыкъ, эгечлик эте, бир юйюрча алай жашагъаныбыз бек магъаналыды.

– Хазырлныу а къыйынмы эди?

– Ишибизде чыгъармачылыкъ уллу магъананы тутады. Керекли жерде аналыкъ, устазлыкъ, тенглик, шуёхлукъ да эте билирге керекбиз, сора устаз артист болургъа да тийишлиди. Дерсни кезиуюнде сабийни аз тюрлю халы болмайды, аны кёлюн кётюре билирге да керекди. Былайда сабийлени, аланы аталарыны бла аналарыны тутхучлулугъу манга бек магъаналы болгъанды.

Эришиуге хазырланыу башланырдан алгъа бизни Къонакъланы Люба жыйып, ангылатыу семинар бардырады. Устазлагъа, юйретиучюлеге да излемле бирча эдиле. Ол кюн алай тынгылы ангылатхан эди хар кесегин бу эришиуню, мен аны айта баргъанын кёз аллыма келтирип, кёре, кесиме суратла ишлей бара эдим. Чынтты усталыгъы болгъан адамды ол. Хар бирибизге да бирча жарсый, таукеллендире да билген. Финал уруму Липецкде боллугъун айтады. «Анда тауча билгенле жокъдула. Сизни борчугъуз а, андагъы сабийлени бизни тау тилибизге сейирлерин къозгъап, маданиятыбыз бла шагъырей этиу боллукъду», - деген эди. Хорламымда ол кюннгю семинарны магъанасы уллу болгъанын энчи чертип айтыргъа сюеме.

Эришиуню кесине кёчгенде уа, медиавизитка этиу къыйыныракъ кёрюннгенди. Аны излемлери къатыракъ эдиле. Ючминутну ичинде устазлыкъны нек сайлагъанымы, аны нек ючюн сюйгеними эм къаллай жетишимле болдуралгъанымы да хапарлап чыгъаргъа керек эди.

Экинчи кесеги уа дерс бериу эди. Мен аны бек сюеме да, арталлыда жарсымай, билимими, хунерими да ачыкълар онгум болады. Эришиуге къатышханланы араларында алгъадан да кеслерин сынагъан устазла, кеслерине ышаннганла, хорларыкъларына ишексизле да кёп болгъандыла. Аллайланы кёргенимде, бир кесек къайгъыргъанча да болгъан эдим.

– Теманг а къаллай эди?

– «Ана тилни сакълау эм айнытыу» деп алай эди эришиуню темасы. Мен а «Тауланы тасхалары – назмулада бла жомакълада» деп дерсими темасына аны сайлагъан эдим. Дерсни орус тилде бергенме, ана тилни да хайырлана. Эришиуню хар урумунда Россейни халкъларыны бирликлерини жылын баш жорукъча тутханма, анга таяна хазырланнганма.

– Бегирек къыйналгъан кесегинг а болгъанмыды?

– Ахыргъы кесегин белгилеяллыкъма. «Айнытыуну вектору» деп аны аты алай эди. Анда жарыкъландырыу эм илму министр бла тюбешгенбиз. Къысха проект хазырлап, аны къоруулагъанбыз. Аны чеклеринде ана тиллени айнытыу жолну юсюнден кеси оюмубузну билдирирге керек эдик.

Ол тюбешиу бек жууаплы эди, алай кенгешибиз ариу халда ётген эди. Билимли адамла бла бир ызда болгъаным, сёзсюз, къуандыргъанды. Юч айны ичинде, мартдан майгъа дери, бек зауукълу кезиу болгъанды. Хар атламымда биргеме Абидат Ахматовна болгъанды. Ханифа Азреталиевна битеу презентацияларымы хазырларгъа болушханды. Къалгъан устазла да жанымда. Эришиу бардырылгъан Нальчикни 12-чи номерли школуну къонакъбайлыгъы да энчи ыразылыкъгъа тийишлиди.

– Энди эришиуню федерал урумуна хазырлана болурса. Башхалыгъы бармыды аны излемлеринде?

– Бусагъатда заочно халда кесеклеге хазырлана турабыз. Кёрмючле хазырлар ючюн, ишибиз бла байламлы суратла излегендиле да, аланы ашыргъанбыз. Андан сора да, къагъытла жарашдыра, жыйышдыра турабыз. Сентябрьде ётерикди эришиу, алай кёп заман къалмагъанды, хазырланыу къыстау башланырыкъды. Андагъы дерсиме адабият окъууну сайлагъанбыз. Аны къурамын терен энди тинтирикбиз.

Саулайда эришиуге къатышханым уллу сынамды, усталыгъымы байыкъдыргъан атламды. Кёп аламат устазланы дерслерин кёрюп, аладан эсде къаллыкъ бир затланы алыр онг болгъанды. Къайсы ишни тутсанг да, аны тынгылы этер ючюн, уллу къыйын салыргъа керекди. Миллет хазнабыз бек байды, аламатды, атлары дуниягъа айтылгъан алимлерибиз, академиклерибиз, жазыучуларыбыз, жырчыларыбыз да алай. Ол хазна бла хайырланып ишлер онгубуз барды. Аны себепли биз насыплы халкъбыз деяллыкъма!

– Ишингде насып сезимлени не зат жаратады?

– Окъуучуларым, аланы ышарыулары, дерсни кезиуюнде биринчи классха келген сабийчиклени ышаныулары, аланы алгъан билимлери. Аланы жашауумда болгъанлары мени насыплы этеди. Жалан жюрекли деп меничалагъа айта болурла – адамланы къууанчларына къууана, жарсыуларын да эс бёлюрге кюрешеме. Окъуучуларымы бирине окъуна хайырым тийсе, ол да чексиз къууандырады жюрегими.

– Адамда уа не шартны багъалайса?

- Кертиликни. Ким да, мени оюмума кёре, айтхан сёзюне ие бола билирге керекди. Адамлыкъны учузлукъгъа алышмазгъа.

– Миллетибизни огъурлу адамы, назмучу Абдуллаланы Исмайылны къызы болгъанынг да жашауунгда, ишингде да бир магъананы тутхан сунама?

- Чыгъармачылыкъ хунерим, ана тилге сюймеклигим да атамдан келген саугъадыла. Кесини усталыгъы техническийжаны бла байламлы болгъанлыкъгъа, ана тилде хар сёзге энчи, терен магъана берип алай жазады ол. Адамланы сюерге, миллетге кертичи болургъа да къарындашларым Муратны, Мустафаны, мени да сабийликден юйретгенди.

Ушакъны **ТЕМУККУЛАНЫ Асият** бардырыргъанды.

Социал фонд

Жаш аналагъа болушлукъгъа

Жылны башындан бери Социал фондну регионда бёлюмю очный халда вузлада, колледжледе, къошакъ усталыкъ билим берген учреждениялада окъугъан 90 тиширыугъа сабийден ауурлукълары болгъаны эм сабий тапханлары бла байламлы 6 584 852 сом тёлегенди.

Былтырны сентябринде законодательствогъа тюрлениуле кийирилгендиле, алагъа кёре очный халда окъугъан студенткалагъа пособие жангы жорукъла бла бериледи. Энди ол ишлерге онгу болгъан адамгъа жашау этерге жетерик ахчаны эм аз ёлчемине тенгди. Республикабызда тиширыугъа сабий сакълагъан эм тапхан кезиую ючюн тёленнген ахча аны декретде болгъан кезиюне кёре саналады: 140 кюннге – 96 516 сом, сабий табыу къыйын ётген эсе 156 кюннге – 107 546 сом, эгизле туугъан эселе 194 кюннге – 133 744 сом.

Тёлеулени юслеринден айта, фондну регионда бёлюмюню башчысы Николай Баков бу ахча аналагъа бла сабийлеге къайгъырыуну амалларындан бири болгъанын белгилейди. «Бизге окъуй тургъан бир ана да къырал болушлукъдан къалмазча этиу баш магъананы тутады. Сабий сакълагъан кезиуюнде тиширыугъа окъуун да бардыргъан къыйын болгъанын ангылайбыз, аны ючюн фондда жумушларын не къадар тынч, тёлеулени бериую болжалын да къысха этерге кюрешебиз», - дейди ол.

Алай бла студент тиширыу пособияны алыр ючюн, къыралы амалгъа кёчюрюуню терклендирирге керекди, бютюнда 2002 жылгъа дери чыгъарылгъанланы. Шартла толу болмасала, цифралы амалла кийирилгинчи, чыгъарылгъан документлени жыйышдырыуда чырмаула чыгъарыкъдыла.

– Болсада экспертлени асламы пенсияны жарашдыргъанда эки документ жетеригин айтадыла: Россейни инсаныны паспорту, борчлу халда пенсия страхование (СНИЛС). Жангы низам пенсияны жарашдыргъанда эмда тёлегенде жорукъланы женгиллетиуде уллу атламды. Ол а шёндюгю кезиуде къыралгъа хайырлы башчылыкъ этиуню излемлерине келишеди,- деп чертеди Аза Манкиева.

Пенсияны тохташдырыргъа документле электрон амал бла РФ-ни Правительствосу 2011 жылда 7 июльда чыгъаргъан «Къырал эмда (неда) муниципал жумушланы толтургъанда заявлениянны, башха документлени хазырлауну эм кёргюзтюню низамыны юсюнден» 553-чю номерли бегиминде тохташдырылгъан излемлеге тийишлиликде бериледиле.

ТИКАЛАНЫ Фатима
хазырлагъанды.

Медиклеге – энчи тёлеуле

Быйылны башындан бери 6700 медицина ишчиге тийишли ахчаны тёлерге Социал фондну регионда бёлюмю 543 миллион сом къоратханды.

Энчи социал болушлукъну саулукъ сакълауну биринчи болушлукъ берген бёлюмюню ара район эм участка больницалада, станциялада бла терк медицина болушлукъ этиу службалада ишлегенле алыргъа боллукъдула. Тёлеуню ёлчеми 4,5 минг сомдан башлап 50 минг сомгъа жетеди. Ол ишчи къайсы къауумда болгъаныны, салыннган борчланы къалай толтургъаныны, календарь планнга кёре къаллай бир урунгъаныны кёре тергеледи.

50 мингден аз адам жашагъан элледе бла шахарлада врачлагъа тёлеуню эм уллу ёлчеми 50 минг сомду, орта медицина ишчилеге уа – 30 минг. 50-100 минг адам жашагъан жерледе врачлагъа къошакъ халда – 29 минг сом, орта медицина ишчилеге 13 минг сом бериледи, 100 мингден аслам адам жашагъан шахарлада уа врачла – 18,5 минг сом, орта медицина ишчиле – 8 минг сом, кичи медицина ишчиле уа 4,5 минг сом аллыкъдыла.

Тёлеуню тохташдырыр ючюн, инсандан заявление изленмейди, ол медицина учреждениядан келген эсеплеге кёре тёленеди. Ай сайын организация ахча болушлукъгъа тийишлилени тизмесин жарашдырады, сора аны фондха жибереди. Анда медицина ишчини аты, тёлеуню ёлчеми эм аны бериую хыйсабы да жазыладыла.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Мокъаланы Аллахберди улоу жюрютюп 40 жылны ётдюрдю. Ол заманны ичинде автобусларында Огъары Малкъаргъа, Краснодаргъа, Бакугъа да баргъанды. Аллай бир жылны авариясыз, жорукъланы бузмай сакъ жюрюген жаш кёп саугъалагъа тийишли да болгъанды.

Бюгюнлюкде Аллахберди шахарны ичинде биринчи номерли маршрутда адамланы ташыйды.

Суратны **МАМАЙЛАНЫ Алий** алгъанды.

Акъ халатлыла

Юйюрлени насыпларын керелейди

Июльда Россейни тиширыу ауруулагъа бакъгъан врачлары кеслерини усталыкъ байрамларын белгилейдиле. Ол а 2020 жылда тохташдырылгъанды. Нек дегенде 1803 жылны июль айында Санкт-Петербургда аначылыкъны школу биринчи кере ачылгъан эди.

Бизде да акушер-гинекологла болуп, сайлауларына кертичилей къала, кёпле ишлейдиле, жамауатдан ыспасха тийишли да боладыла. Айхай да, аны ангыларгъа къыйын тюйюлдю: аллай врачларыбыз юйюрлеге сабий къошулууну насыбын бередиле. Аланы санындады Жуболаны Мадина да.

Саулукъ сакълауда отуз жылдан асламны ишлей, ол кёпледен ыспас сёзлени эшитгенди. Анга ыразылыкълары болгъан юйюрле уа, жаланда республикабызда угъай, къыралыбызны жер-жерлеринде да жашайдыла.

Тырныауузда ёсген къызчыкъ акъ халат киерге, врач болургъа гитчелигинден да сюйгенди. Анга аллай мурат а кеси аллына келип да къалмагъанды: ол экиге айланнган къарындашы сынамлы хирург Байзуллаланы Ахматны къалай ишлегенин, жууаплылыкъ сезимин да кёре, анга ушаргъа талпыннганды. Айхай да, къадар ол насыпны анга да саугъалап, ол умутуна жетген да этгенди.

Атасы Текуланы Амин да, къызчыкъны саулукъ сакълаугъа итиннгенин кёре, аны сейирин бютюн кючлей, узакълагъа иши бла баргъан жерлеринден илляу шприцле, дарманла, башха абериле да келтирип тургъанды. Мадина уа аланы бирси оюнчакъларындан энчи кёргенди эмда багъалагъанды. Гинжилерине, жумушакъ илляуларына ала бла «бакъгъанды».

Мектепде да ол айырмалы окъугъанды, анга химия, физика, биология эмда математика дерсле бютюн женгил берилгендиле. Школну жетишимли бошап, КъМКъУ-ну «Багъыу иш» бёлюмюне киргенинде уа, анга мектепни айырмалы тауусханы ючюн, тёрт угъай, эки сынаугъа барыргъа эркинлик берилгенди. Алай бла ол химиядан бла физикадан «бешле» алып, университетге окъургъа да киреди.

– Биз мектепге жюрюген кезиуде «репетитор» деген ангыламны не болгъанын да билмегенбиз. Устазларыбыз нени окъутсала да, аны билгенбиз. Аланы уа билим даражалары ышаннгылы эди, ала да, университетде преподавательерибиз да иги окъутхандыла, барысы да сау болсунла, – деп билдиреди ыразылыгъын ушакъ нёгерим.

«Багъыу ишни» тёртюнчю курсунда Мадина, Жуболаны Аслан бла къадарын байлап, бир юйюрлю болады. Алай эсе да, медицинада окъугъан тынч болмагъанын ангылагъан къайынлары анга себеплик этгенлей, ол окъууна сакъ, жууаплы болуруна къайгъыргъанлай тургъандыла. Юйюрню насыбын керелей, анга жашчыкъ къошулгъанында да, сабийге къарагъанны ауурлугъун анасына таяндырмагъандыла. Эки жанындан ыннала къоллларындан келгенича болушуп, Мадина окъугъанын тохтатмагъанды. Аны ючюн а ол бюгюнлюкде къайын атасы Жуболаны Салихге бла къайын анасы Зоягъа бютюнда ыразыды.

Алай бла, КъМКъУ-ну бошагъанындан сора да, интернатураны аны кесинде аначылыкъ эмда тиширыу ауруула ызны кюндюзгю бёлюмюнде окъугъанды. Анда билимин ёсдюрюп, ызы бла Нальчикни экинчи номерли поликлиникасыны тиширыулагъа консультация берген бёлюмюнде урунуу жолун башлайды. Жуболаны келинлерине ол кезиуде республикабызда кёп ишлерге тюшмеген эсе да, аны усталыкъ жаны бла хунери тынгылы болгъанына уа жамауат тюшюннген эди.

Энди бюгюнлюкде Мадина Аминовна Нальчикде «Инимед», «Саулукълу тёлю» клиникалада акушер-гинекологду, репродуктологду. Алай эсе да, ол эм алгъа аскер къуллукъда ишлеген баш иеси бла бирге Астраханьнга кетгенди. Юйюрде ол кезиуде энди сабийле да эки болгъандыла, кеслери да мектепге жюрюгендиле. Мында уа ала беш жылдан асламны тургъандыла.

Окъууун-билимин тийишлисича хайырлана, Текуланы къызлары узакъ жерде да бош турмагъанды. Астраханьны къырал медицина институтунда ординатурагъа киргенди. Анда заочно окъуй, шахарны сабийле тууучу биринчи номерли юйюнде ишлегенди. Мында акушер-гинеколог болуп, ахшы сынам да жыйышдыргъанды.

Бир аукъ замандан а Жуболаны юйюрлерине Хабаровск шахаргъа кёчерге тюшеди, мында ала онбеш жылдан асламны тургъандыла. Ол кезиуде уа энди Дамир да студент эди, Москвада юристге окъугъанды. Лаура алыкъа алтынчы классха жюрюгенди.

Мында Мадина Аминовна перинатал арагъа ишге кирген эди, ара уа, жаланда шахарны угъай, саулай да Хабаровск крайны жалчытханды. Анда ишлеген врачлагъа уа бу тийрени эм узакъларында орналгъан эллерине, шахарларына барыргъа да тюшеди, таулу къыз да аланы биргелерине саусузлагъа самолёт бла да кёп кере учханды.

Айхай да, аллай кезиуледе ананы, сабийни да жанларын сакълап къалыр ючюн кюреш бардырыргъа тюшген чакъла аз болмагъандыла. Бирде алагъа болушлукъну жашагъан жерлеринде берип, артха тынч-ырахат къайтыр онг чыкъса да, бирде уа, аланы жашауларына къоркъуу болуп, перинатал араны кесине мычымай жетдирирге керек да болгъанды. Алай эсе да, хар къайсы кезиуде да таулу тиширыу билимине, сынамына да ышаннганды.

Хабаровскда ишлей, Мадина Аминовна къагъанакъла заманларындан алгъа туугъан, кёп жылланы ичинде юйюрге сабий къошулмагъан дегенча жарсыулагъа энчи эс буруп, репродуктология ыз жаны бла билимин ёсдюргенди. Алай бла ол беш, жети, он, андан да кёп жылланы ана болур насыпны сакълагъан тиширыулагъа аллай насыпны сынарларына себеплик да этгенди. Бюгюнлюкде таулу тиширыугъа бу жаны бла, белгиленнгенича, Хабаровск крайдан, Астраханьдан да кёп юйюрле ыразыдыла.

Жуболаны юйюрлери энди Нальчикге къайтханлы талай заман озгъанды. Сынамлы акушер-гинеколог эмда репродуктолог Жуболаны Мадина мында да ишин къоймагъанды. Айтханыбызча, бюгюнлюкде «Инимедде» бла «Саулукълу тёлюде» жарсыулары бла келген тиширыулагъа болушлугъун аямайды.

Эки клиникада ишлей, жамауатдан ыспасха тийишли болгъан врачны бош заманы аз къалгъаны сейир тюйюлдю. Алай эсе да, ол туудукъларына заман табады, аланы къатларында тургъан кезиулеринде насып неде болгъанын бютюн сезеди. Аиша энди бешинчи классха барлыкъды, биологияны жаратады. Эмирге алыкъа жылчыкъ толгъанды. Ынналары Мадина уа, алагъа тилекле эте, юйюрге дагъыда жашчыкъла, къызчыкъла да къошулурла деген ахшы муратын жюрегинде сакълайды.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.

Редакцияны къонагъы

«Манга жырны магъанасы багъалыды»

Арт заманлада сахнагъа кёп жаш жырчыла келгендиле. Тербулатланы Рамазан аладан бириди. Тербулатланы Ибрагимни бла Зулийханы юйюрлеринде ёсген жаш жырлагъаны бла кёплени жюреклерине жеталгъанды, сюйдюргенди. Бюгюн ол редакцияны къонагъыды.

– Рамазан, мен билгенден, сен МЧС-де къуллукъ этесе, музыкагъа уа къалай келгенсе?

– Юйюрюбюз халкъгъа хайыр келтирирге сюйгенледенди. Аппам офицер болургъа бек термиле эди, алай кёчгюнчюлюк бла байламлы толу билим алалмай къалгъан эди.

Гитчелигимден бу хапарны эшитгенимлей тургъанма. Школдан сора жашау жолуму сайларгъа тюшгенде, нек эсе да МЧС-ни сайлагъанма. Аны адамлагъа бегирек да хайырлы жумушха санагъанма. Нальчикде 2-чи лицейни бошагъанымдан сора, Ивановода От тюшюуге къажаукъутхарыу академиягъа киреме. Аны алтын майдалгъа бошагъанладан бириме. Анда окъугъанымда, тюрлю-тюрлю эришиулеге къатыша, саугъалагъа да тийишли бола тургъанма.

Дипломланы бизге Владимир Путин кеси берген эди. Биз чакъырылгъан къууанчлы жыйылыуда Россейни битеу аскер эмда ведомстволу окъуу юйлеринден 400 адам болгъанбыз.

Шёндю уа тамата лейтенант чындама, Россейни МЧС-ини Къабарты-Малкъар Республикада Баш управлениясында дознаватель болуп ишлейме.

Уллу сахнагъа уа кёп болмай чыгъып башлагъанма – окъуууму бошагъандан сора музыка бла жашауууму байларгъа сюйюп.

– Музыка бла кюреширге ким кёллендиргенди сени?

– Таматала айтханнга кёре, гитче заманымда анамы туугъан къарындашы Кючюкланы Алийханны рок-къауууу бар эди, аты эсимде къалмагъанды. Манга 2-3 жыл болгъанда, ол мени биргесине алып тургъанды. Гитарада согъуп жырласа, мен а анга эжиу этерге кюрешгенме, кесим да аны ангыламай. Дагъыда анам, музыкадан билими болмагъанлыкъгъа, кесича бек ариу жырлайды. Ма аллай болумда ёсгенме.

Сабийлигимде Кичибалыкъда болгъанымда, амманы жырлагъаны да эсимде къалгъанды. Биз юйде кёп тюрлю сахна оюнчукъла, чыгъармачылыкъ ингирле къурай эдик. Къарындашларымы бла эгечлерими жыйып, концертлени алагъа кёргюзте эдик.

Дагъыда биринчи классда атам манга гитара алгъан эди. Аны бюгюн да согъама. Ол кеси да къыл къобузгъа уста эди, алай аны манга саугъагъа бергенден сора, къолуна алмагъан эди. Не бек тилеген эсем да: «Бир зат кёргюзт», – деп. Ол манга жаланда эки аккордну юйретген эди.

Къалай эсе да бир сейирлик халда юйреннгенме. СССР-ни заманындан бери да бир эски китапчыкъ бар эди да, аны юсюнде бармакъларымы салыргъа, аккордла алыргъа кюрешгенме. Гитараны согъаргъа юйреннгенли аны къолумдан кетермейме. Эски жырларыбызны да аны согъуп жырлайма, жангыларыны макъамларын да анга кёре жарашдырама. Аны бла хар сёзню сезимли, сагъыш эте жырларгъа болады.

Тюзюн айтханда, музыкада узакъгъа барыр муратым бир заманда да болмагъанды. Болсада Генерал болургъа сюймеген солдат осал солдатды, дегенча, жетишимлерим кёрюнюп башлагъанына, тохтарыгъым келмейди.

– Жырчымы огъесе къутхарыучуму бегирек болургъа сюесе?

– Экисин да жаратама. МЧС-де иш – ол борчду, жырла уа жаным, жюрек тылпыуум ючюндюле.

Кертисин айтханда, жырчыладан бек уллу болушлукъ барды. Ол бек къуандырады эм бек кёллендиреди. Бу арт заманлада къайры келсем да, иш бла байламлы чакъырыу окъуна болсун, манга: «О-о-о, сен жырлагъан да этесе да?» – деп, кёпле сорадыла.

– Ким жазады санга жырланы?

– Кесим жазгъанла да бардыла, алай асламысында халкъ жырларыбызгъа жюрегим тартады. Маданиятыбызны тёрели тутаргъа кюрешеме дерге да боллукъду. Алай бек алгъа Мариям Хабованы жырларындан башлагъан эдим.

Шёндюгю уа Зумакъулланы Танзиляны сёзлерине Асанланы Кулина жарашдыргъан «Шукур, энтта тюбедик» деген жырны макъамын жангыча къурашдырыр муратым барды.

– Шёндю жалгъан акъыл (ИИ) бла жырланы да жарашдырып къоядыла, анга къалай къарайса?

– Айхай да, бир бош жырны алып, аны ариу этерге къайда тынчды, алай манга жырны магъанасы багъалыды. Тамата тёлюбюз а жырла къурашдыра билгендиле. Бусагъатда, кёпле этгенча, акъылына келгенни жазып барыу, жалгъан акъылны болушлугъу бла терк окъуна жыр къурашдырыу… Аллайны мен дурус кёрмейме. Ол амал бла макъам жарашдырылса, анга угъай демейме, ол бирде ишни женгиллетеди. Алай назмуну ол халда къурау а, мени оюмума кёре, терсди.

Мен алай этерге кюрешгенме, алай студияда олтургъан кезиуде тауушланы эшитиу манга тынчыракъ, игирек эм сезимли да кёрюнеди. Хар тауушну энчи сезесе, анга кёбюрек магъана бересе, жанынгдан юлюш да саласа.

– Къыйын болумгъа чакъырыу неда сахнагъа чыгъыу – артыгъыракъда къайсысы къайгъылыды? Аладан къайсысы бегирек зауукълукъ береди?

– Экиси да бир бирге ушамагъан ишледиле, тюрлю-тюрлю затладыла. Сен адамны къутхаралсанг, ол жюрегинге хошлукъ, ёхтемлик да береди. Ишим адамланы къадарлары бла байламлыды. Кёп болмай гитче сабийлени, ынналарын да от алгъан фатардан чыгъарыргъа тюшгенди. Инсанны жанын сакълагъан ол бош зат тюйюлдю. Ол кезиучюкде адамлагъа керти да болушалгъаныма, ала аланы къутхарыр кюч болгъанын кёргенлерине къууанама. Къыйынлыкъгъа тюшгенле, мени энчи кёрмейдиле, ала мени бетимде МЧС-ни къуллукъчусуну ишин кёредиле.

Кёп болмай адамланы къутхаргъаным ючюн саугъалагъан да этгендиле. Кертисин айтсам, ол саугъа атамы бла анамы бегирек къуандыргъанды. Алагъа ёхтемленирге, къуунаргъа да дагъыда бир сылтау чыкъгъаныны ыразы болгъанма.

Сахнадан а зауукълукъну кёбюрек табама. Мени эки адам таныса да, чыгъармачылыкъ ишим ючюн жууаплылыкъны сеземе: арсарлы болсам, ийменсем, къоркъсам, буюкъсам да, сахнагъа чыгъаргъа керекме.

– Аладан башха не зат бла сюесе кюреширге?

– Спорт бла кюрешип тургъанма. Жетишимлерим да болгъандыла. Дзюдодан республиканы чемпиону да болгъан эдим.

Сюйген затларым а – машинала бла къурулуш. Эски, аз тюбеген машиналаны жангыртыу бла кюреширге сюеме. Аланы жыяма дерге да боллукъма.

Ушакъны **ДОДУЛАНЫ Мадина** бардыргъанды.

Озгъан чакъла

Эл бла болгъан – байрамлыкъ

Хар элни кесини тарыхы, тауруху. Жылла оза барсала ала аздан-аз айтыла, унутула барадыла. Алай бизни борчубуз аланы юслеринден айта, билдире, эсге сала турургъады.

Кёп жылла мындан алда Быллымгъа баргъан эдим. Анда эки огъурлу акъсакъал Къудайланы Азиз, Атаккуланы Маммаш бла ушакъ этген эдим. Ала элни, элде жюрюген адетлени, тёрелени юслеринден кёп хапар айтхан эдиле, асламысын кеси кёзлери бла кёргенле. Хапарларын ала элде колхоз къуралгъан кезиуден башлагъан эдиле.

Элде ара мюлкню юсюнден хапарла 1932 жылда айтылып тебиреген эдиле. Быллымда уа колхоз 1933 жылда къуралады. Аны биринчи председатели Жазаланы Аубекир эди, экинчиси Мурачаладан болгъанды. Аны ызындан Тебердиланы Юсюп, артдаракъ кезиуледе уа – Бапыналаны Оразайны жашы Ако. Была ишлерин бардыргъандыла, жамауатха да болушхандыла.

Бапына улуну заманындача колхоздагъы берекет андан сора бир заманда болмагъанды. 1940 жылда жаз башында, малла жайлыкъгъа чыкъгъанларында, Быллымны колхозунда, башха мюлкню санамай, 15 минг къою, тёрт сют-товар фермасы, жылкъысы болгъанды. Ол заманда уа элде жюз бла жарым юй бар эди.

Тогъуз-он, андан да кёп сабийлери болгъан юйле бар эдиле. Сёз ючюн, Афашокъаланы Муссаны сегиз жашы бла юч къызы болгъандыла. Урушну кезиюнде аны юч жашы аскерге кетип, экиси андан къайтмагъандыла.

Быллым колхозу асламысында мал бла кюрешгенди. Сауулгъан ийнеклери, къысыр тууарлары, къойлары, къолан эчкилери бар эдиле. Этлерин, сютлерин, жюнлерин мюлк кеси хайырланнганды.

Дагъыда Бажыгъанда колхозну юч минг къою болгъанды. Аланы майда жылгъа бир кере къыркъгъандыла. Беш килограммдан артыкъ жюн бергенлери бар эдиле. Ол, биринчи сортха саналып, бийик багъа бла сатылгъанды.

Элдеги къойла алача кёп жюн бермегендиле, алай аланы этлери татыулу болгъанды. Алагъа къарагъан да тынч болгъанды эм мал аш да аз къоратылгъанды, бирде къышдан къаудан отлап окъуна чыгъа эдиле.

Колхозну малы кёп болгъаны себепли мал аш да кёп къоратылгъанды. Бютюнда бичен кёп ишленнгенди. Кюз артында, абаданла бичен ишлерге кетселе, сабийле аланы орунларына маллагъа къарагъандыла, башха жумушла да этгендиле. Школдан сора уа, фермалагъа ётюп, бузоула, танала кютюп тургъандыла. Алагъа да колхоз хакъларын тёлегенди. Сабийни, уллуну да бир кюню зыраф болмагъанды. Ишлерге сюймеген жокъ эди, орамлада бош айланнганланы бир да кёрмез эдинг.

Балкъ алай ишлеп тургъанлай да, мал аш аз болмасын деп, бичен кезиуде эки сюрюню бир этип, малчыланы жартысын биченчи бригадалагъа къоша эдиле. Аны хайырындан, мал аш жетмей, колхоз бир заманда да къыйналмагъанды.

Иш хакъны юсюнден айтханда, жангыз бир юлгю келтирейик. Эки адамы ишлеген юйге, башха затны къоюп, къуру бишлакъдан окъуна сау арба жете эди.

Сёз ючюн, хар сюрюню тутхан къойчулагъа, мирзеу ашны санамай, 2-3 сауулгъан ийнек бергендиле. Аланы сютлеринден жау ургъандыла, бишлакъ да этгендиле, этсиз а бир заманда да болмагъандыла. Керек заманда къой сойгъандыла. Къысха айтханда, малчыланы аш къангалары ашарыкъдан бир заманда къуру болмагъанды.

Башха ишчилеге да алай къаралгъанды. Биченчи жыйынлагъа таматаланы оноулары бла боза этип да тургъандыла. Уллу иш башланса уа, сёз ючюн, жаз башында малланы тау жайлыкъларгъа жиберген дегенча, колхоз малла сойгъанды, той-оюн этип, ишин алай башлагъанды. Аллай затланы хайырларындан адамла ишге сюйюп келе эдиле.

Бек баш борч асламысында ара мюлкню малын жаз башына къоранчсыз эм ачдан апчытмай чыгъарыу эди. Анга кёре башха ишле да этилгендиле.

Ишден сора да, энчи жашаугъа да аслам эс бурулгъанды. Кюз арты эл мюлк ишле тауусуладыла, малла таудан элге тюшедиле, мал аш жерлерине жыйылады. Андан сора уа элде тойла башланадыла. Кюз арты – ол тойланы кезиуюдю. Асламысында, ноябрьни экинчи жарымында, декабрьни уа ал кюнлеринде.

Бизде жашынг жетсе – къатын ал, къызынг жетсе – эрге бер, деп айтылады. Ол ишни жууукъахлу жыйылып, оноулашып этгендиле. Жашны, къызны да кеси алларына бошлап къойгъан адет жокъ эди, ала ата-ана айтханнга тынгылай эдиле. Жаш да, къыз да бир бирни жаратсала, тукъумда, элде намыслары, сыйлары жюрюген абаданладан къызны юйюне келечиле ийгендиле. Къызны жанындан да ол адамлагъа ариу тюбегендиле, угъай деп артха хазна къайтармагъандыла.

Сёз ючюн, элде Къудайланы Тебо деп болгъанды. Тукъумну адамлары аллай ишде аны бла оноулашхандыла. Ол айтханлай да этгендиле. Тебо келечинг болса, ишинг къуралырына ишеклик жокъ, дегендиле элчиле.

Эки жаныны да адамлары анга бек ышаннгандыла. Ол келечилик этип къуралгъан юйюрледен эр бла къатын келишалмай неда жашау эталмай айырылгъанлары болгъанды деп эшитилмегенди. Аллай адамла кёп тукъумлада да болгъандыла.

Элде биреуленде къууанч болса, ары хар юйден да келе эдиле. Ариу сыйпалгъан кенг арбазгъа кёп адам жыйыла эди. Аны ортасында тепсер жер къуралгъанды. Къобузчу къобуз сокъгъанды, тёгерекдеги халкъ къарс ургъанды. Жаш да, къыз да тепсерге, ойнаргъа сюйгендиле. Жонулгъан таякъчыкъла бла шинтиклени уруп, къарс къакъгъандыла. Аланы тауушу таулада, къошлада окъуна эшитилгенди.

Къызла, жашла бир бирлерин алышдырып, тохтаусуз тепсегендиле. Ким кёп къыз бла тепсер, къайсы къыз ненча жашны арытыр деп, тепсегенле бир-бирлери бла эришгендиле. Абезехни жашла, къызла да, къолларындан тутуп, тёгерек барып тепсегендиле. «Асланбийге» уа жашла аякъ бурунларында сюелгендиле, аякъ бюкгендиле. Тюз тепсеуде уа къызла аякъларын асыры ууакъ алгъандан, аякълары жерге жетмей учуп баргъан сунар эдинг, алай ариу тепсей эдиле элни жашлары, къызлары. Сора жаш адамла, тойда тепсей, танышып, артда юйюр къурап, ёмюрлерин бирге ётдюргенле да аз болмагъандыла.

Тойда уа къаллай адет-тёре бар эди? Эр кишиле бир столгъа олтура эдиле. Тамата, сёзсюз, баш жанында, къалгъанла уа жыл санларына кёре анга жууугъуракъ. Атасы болгъан жерде жашы неда тамата къарындашы болгъан жерде гитче олтурмагъанды. Алай стол артында акъсакъалланы, энди сакъал жюлюй тебиреген жашланы да кёрюрге боллукъ эди.

Шёндюча, къартны, жашны да бир бирден айырып, энчи олтуртмагъандыла. Ол алай нек этилгенди? Таматала алгъыш айтханда, жашла тынгылагъандыла. Ала стол артында кеслерин къалай жюрютгенлерине къарап юйреннгендиле. Артда уа ала да жете келгенлеге кеслери кёргенни айта тургъандыла. Алай эте, бир тёлюден экинчисине ёте, сакълана келгендиле тёрелерибиз.

Столлагъа уа этден башлап локъумгъа, хычиннге дери кёп тюрлю ашарыкъла салына эдиле. Къуру хычинледен окъуна 5-6 тюрлюсю болгъанды. Ичгини юсюнден айтханда уа, башы кёмюк этип тургъан, жарагъан зынтхы боза. Андан бир ичсенг, не суукъ кюн да ичинг къызгъанлай турур эди.

Дагъыда сыра да болгъанды, тюйден къайнатылгъан сап-сары сыра. Ол да бек аламат ичги эди, гитчерек аякъ бла бирин тауусанг, башынга бек терк жетер эди, кёлюнг да кётюрюлюп, санынгчархынг да женгилленип, жашлагъа тенг болуп тепсер эдинг.

Болсада ол жыллада жаш адамла заманларын стол артларында угъай, къобуз согъулгъан жерде ётдюргендиле.

Сора бир юйде той бошалыргъа, экинчисинде башланыр эди, бираздан а – ючюнчюсю. Ол кезиу Быллым элинде алай ётдюрюле эди.

Аллахны ахшылыгъындан ашсуу табылгъанды. Адамлада жюрек ырахатлыкъ да бар эди. Ишлеген да эте, къууанчларын да бардыргъандыла. Озгъан ёмюрню 20-30 жылларыны юсюнден элни акъсакъалларындан эшитген хапарымы айтдым.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Оюм

Арбазларыбызда тойла нек бардырылмай къалгъандыла?

Тойларыбызны, аланы бардырыу халларыны юслеринден жаза-жаза турабыз. Тюзюн айтсам, тойну ким, къайда эмда къалай ётдюргенлери бла ишим жокъду. Алай сагъыш этгенме да, быллай оюмгъа келгенме: юйлерибизде бушуулу жумушла болмасала, къууанчла этилмей къалгъандыла. Уллу юйле, кенг арбазла бушуу кюннге деп ишленнген кибикдиле.

Бир жол тау эллерибизден бирине къайгъы сёзге барыргъа тюшеди. Тиширыула, олтуруп, бир бирлери бла хапар айтадыла. Бир кесекден тойлагъа жетедиле. Газетигизде аны юсюнден асламыракъ жаза турсагъыз эди, дап тилегенле да чыгъадыла. Алагъа мен: «Кимди да сизни элден узакъгъа, Нальчикге барып, тоюгъузну этигиз деп къысхан», – дейме. Тиширыуладан бири былай жууаплайды: «Аны сылтауларындан бири – бир бирге эришиудю. Ол тоюн Нальчикде эм сыйлы ашханада этип, мен а анданмы къарыусузма, неда мени сабийим аныкъынданмы осалды», – деп тохтайдыла».

Башхасы да: «Бай байгъа, бай а Аллахха жетеме, дегенча, не къарыусуз да ахыр кючюн, къарыуун салып, аны къой, ёнкючге кирип да, къоншумдан артха къалмайым деп, тёгюлюрге кюрешеди. Сора уа не? Эки айдан къызчыгъы, хапчукъларын да жыйып, юйюне къайтып келеди...» – деп къошады.

Дагъыда бири: «Хоу бир да, столла къурап, аш-суу да этип, адырла жыйып, аланы жуууп айланмасам а, анса азды башха ишим», - деп, сылтау этгенле да кёпдюле. Къууанчха хазырлана, жууукъ-тенг да жыйылып, бирлери боза бишире, аш-суу эте, башхалары да аланы юйде, арбазда столлагъа тап сала Ол иги тюйюлмюдю? Насыпха, хар кимни юйюнде суукъ, жылы суу да бардыла», – дейди.

Аланы айтханларында тюз затла да кёпдюле. Тойларыбызда не затланы кёрюрге боллукъду, не зат эсде къаллыкъды? Биринчиден, адетлерибиз жокъ болуп, башха, бизни миллетге келишмеген тёреле чыгъа келедиле. Аланы уа тойланы бардыргъанла къурашдырадыла.

Не аламат ашхана да болсун, анда этилген той эсде къалмайды. Неда бир чурум бла къалады. Аны мен угъай, кёпле айтадыла. Неда келдинг, берлик ахчангы узатдынг, олтурдунг, ашадынг, къопдунг да кетдинг. Келдинг-кетдинг – жокъ. Бир бирни киши да кёрмейди, эшитмейди. Неда адам кёп, жер а – аз. Аллай заманлада тойну иелери абызырап, не этерге билмей къалгъан кезиуле да кёп боладыла. Неда сен келип бир олтурдунг эсе, къопмазгъа кюреш, къобуп кетсенг, къайтсанг, жерингде башха олтурур.

Атам бла анам кёчгюнчюлюкден къайтып келгенден сора ишлеген юй артыкъ уллу тюйюл эди. Болсада анда кёп тойла, къурманлыкъла, башха къууанчла да болгъандыла. Алагъа келгенлени саны уа 100-200-ден атлай эди. Насыпха, кесибиз да – кёп, жууукъ-тенг а – андан да кёп. Къонакъла къалай эсе да барысы да бир арбазда, гитче юйде сыйына эдиле. Тойларыбыз ыйыкъдан артыкъ заманнга созула, арбазда уа жарыкъ къобуз тауушла узакъгъа эшитиле эдиле.

Андан бери иги кесек жыл озгъанды. Аллахны ахшылыгъындан юйле да, жангыдан ишленип, уллу болгъандыла, арбазла да башха тюрлюдюле, болсада жаш адамла уа тойларын ашханалада, этерге излейдиле. Абаданла уа ала айтханнга угъай демей тохтайдыла.

Хау, фатарлада жашагъанланы ишлери башхады. Элде уа эки- юч къатлы юйлерин бырнак этип, нек унайдыла юйден кетип, къууанчларын къайда эсе да бирде этерге... Юйде этилген тойдан берекетли, эсде къалгъан не зат барды? Аллай кюнлеге деп ишлемей эсенг ол уллу журтну, неге деп къыйын саласа, деген соруу тууады.

Андан сора да, тойлагъа белгили артистлерибизни чакъырабыз. Ала уллу къычыртып жырлап башласала, къонакъла бир бирлерин эшитмей къаладыла. Тойну бардыргъанла да бирде жартысын тауча, жартысын орусча айтып сёлешедиле.

Дагъыда бир шарт: тойлары болгъан жашны бла къызны хар ким да кёре турсун дегенча, тёрге чыгъарып олтуртадыла. Андан сора да, келинни баш аун алыу, киеуню кёрюу дегенча адетле къалгъандыла. Алай ала да жангыртыла барадыла, хар ким кеси билгенича, сюйгенича, кесине табыча этеди. Анса уа, жашха бла къызгъа некях этгенден сора, бир бири къолларындан тутуп, ортагъа чыгъыулары неге ушайды?

Алгъын а келин ау тюбюнде тургъанды. Жаш, къыз да, асыры уялгъандан, юйдегили болурдан алгъа, болгъандан сора да айла бла аталарыны кёзюне кёрюнмей тургъандыла. Тойларында уа жаш болуш юйде кечиннгенди. Ол къалай ариу адетди.

Къайсыбыз да сый-намыс берилсе сюебиз, алай болса, жюрегибиз кётюрюледи. Таматагъа жер бергенни, аны алгъа жибергенни, анга ёрге туруп намыс этгенни кёрсенг а, ариу айтырыгъынг, алгъыш да этеригинг келеди. «Аланы аллай бир не магъаналары барды?» – дерикле да болурла. Алагъа: Ма аллай гитче шартладан башланадыла уллу затла, деригим келеди.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Жыйылыу

Кёллендирген сёзле бла бирге ышаннгылы амалла да

Москвада окъуу юйлени быйыл бошагъанланы битеуроссей студент байрамларын къурагъанладан бири «Россей – онгланы къыралы» Президент платформаны «Сени жюрюуюнг» атлы проектиди. Къууанчлы тюбешиуге беш жюзден аслам жаш бла къыз къатышхандыла. Аланы санында уа Къабарты-Малкъарны келечилери да болгъандыла.

Битеуроссей студент байрам – 2026 эм алгъа саулай да къыралда быллай ингирни бардырыу тёреге тутхучлулукъ этиу бла къуралгъанды. Аны бла бирге уа ол жашла бла къызла окъуп бошагъан билим берген махкемелери эмда регионла бла байламлыкъны сакъларларына къайгъырыулукъ бла да къуралады. Андан сора да, аны мураты Россейни халкъларыны бирликлерини жылында жаш тёлю бирлешмени айныуу бла байламлыды.

Жыйылыу, жаланда байрам халда угъай, ары келген жаш тёлю кесини жетишимлерин, окъугъан университетин, къыралын эмда регионун айнытыугъа къошхан юлюшюн сезерча, майдан халда къуралгъанды. Анга деп жарашдырылгъан «Келир заманны кючю» деген белги уа байрамны баш магъанасын: къыралны тамблагъы кюнюн бюгюннгю студентле къурарыкъларын ачыкълагъанды.

Къыралны бийик окъуу юйлерин бла колледжлерин бошагъанла «Россия» атлы миллет арада жыйылгъандыла жашауларыны магъаналы кезиулерини жетишимлерин белгилерге. Байрамда, аланы алгъышлай, «Россей – онгланы къыралы» Президент платформаны таматасы Андрей Бетин сёлешгенди.

– Россейни студентлерине окъууну бошап, диплом алыу усталыкъ эмда айныу бла жангы жолну башланыууду. Бюгюнлюкде жаш адамла билим аладыла, проектле хазырлайдыла, илму, волонтёрлукъ, чыгъармачылыкъ эмда спорт бла кюреше, кеслерини регионларын айнытыу бла бирге къыралны айныууна да юлюшлерин къошадыла. Ол а, кертиси бла да, «Келир заманны кючюдю». Беш жылны ичинде «Сени жюрюуюнг» студент проектге эки миллиондан иги да аслам адам къатышханды. Ол тарихле уа – ала башламчылыкъла, ёсюуню эсеплери, сезилирча тюрлениуледиле. «Россей – онгланы къыралы» Президент платформаны борчу уа жаш адамлагъа айныу амалланы къурауду, аланы насийхатчыла бла бирикдириудю эмда башламчылыкъларына тутхучлулукъ этиудю, – дегенди Андрей Бетин, жыйылгъанланы алларында сёлеше.

Белгиленнгенича, битеуроссей студент байрамгъа бизни республикадан да быйыл окъуу юйлени бошагъан жашла бла къызла къатышхандыла. Аланы санында уа Къабарты-Малкъар университетни тауусхан Байсолтанланы Амина, Улбашланы Лиза, Тембулат Урсуков, Элдар Озроков да бардыла.

Байрамны чеклеринде билим бериу программа да къуралгъанды. Анга уа форсайт-сессия да киргенди. Аны кезиуюнде жашла бла къызла бюгюнлюкде билим бериуге къошумчулукъ этген башламчылыкъланы, жаш тёлю медианы юслеринден оюмларын айтхандыла, кёз къарамларын билдиргендиле.

Къабарты-Малкъардан баргъанлагъа байрамны ол халда къуралгъаны уа бирси субъектледен келгенлени сынамлары бла шагъырейленирге эмда башламчылыкъланы юслеринден оюмланы республикагъа келтирирге онг болгъанды. Энди уа ол жангычылыкъланы иш юсюнде хайырланыргъа жарарыкъды.

Программаны бир кесегин онлайн халда кёрюрге амал да бар эди. Башха-башха регионладан анга къарагъанла «Сени жюрюуюнг Дебаттл» энчи проектни ушагъына къошулургъа онг да тапхандыла эмда билим бериую юсюнден сёлешгендиле. Андан сора да, жер-жерледен окъуу юйлени келечилери жаш тёлюню алгъышлагъандыла.

«Россия» миллет арада, андан сора да, байрамны чеклеринде «Биринчи курсда окъугъанлагъа письмо» деген акция да къуралгъанды. Мында уа окъууну бошагъанла энди студент боллукъларына алгъышларын айтхандыла. Алай бла уа бу жумуш тёлюлени араларында байламлыкъгъа да себеп болгъанды.

– Битеуроссей студент байрам – ол жаланда университетни бошауну омакъ халда къурап бардырыу тюйюлдю. Бу кезиуде артха къарап, анча заманны ичинде не жумушланы тамамларгъа, къаллай жетишимлеге жетерге онг болгъанын, студент жылла бизни хар бирибизни да къалай тюрлендиргенлерин жангыдан эсибизге тюшюрюрге боллукъбуз. Бюгюн бу байрам саулай да къыралны жаш тёлюсюн бирикдиргенди, алай эсе уа, тарыхны, оюмланы, жетишимлени, муратланы да бирикдирликди. «Сени жюрюуюнг» деген проект ючюн а окъуу жылланы кезиуюнде жаш адам студент бирлешмеге толусунлай къошулургъа тийишлиди. Бюгюнлюкде энди проектни къауумлары Россейни 82 субъектинде, Абхазия Республикада ишлейдиле эмда аланы иш кёллюлюклери, башламчылыкълары себепли айныу да сезилгенлей турады. Хар биригизге да тюрлениуледен къоркъмай, ахшы жетишимлеге жетеригизни сюйгеними билдиреме. Окъуу жыллырыгъызда алгъан билимигиз ышаннгылы мурдор болгъанлай къалсын, къатыгъызда уа хар заманда да ала бла бирге ишлерге, айныргъа да сюйген адамларыгъыз болсунла, – дегенди «Сени жюрюуюнг» проектни башчысы Юлия Епифанова.

Байрамны экинчи кюнюнде анга къатышханла усталыкъланы энчиликлери бла шагъырейленирге, ишчиле не бла кюрешгенлерине тюшюнюрге онг тапхандыла. Жашла бла къызла Сберни, VK-ны бёлюмлеринде болгъандыла, шёндюгюлю корпоратив энчиликлеге, бусагъатда ырысхы бла байламлы ызлада хайырланылгъан тарихли амаллагъа да юйреннгендиле.

РЖД-ны майданларында да энчи программа къуралгъанды: жаш адамла, сёз ючюн, музейде да болгъандыла, анда уа темир жол бёлюм бюгюннгю айныу бла къалай байламлы болгъаныны тарыхын билгендиле. Къабарты-Малкъардан баргъан выпускниклеге уа быллай экскурсияланы хайырлары бла къыралны эм уллу, белгили да иш бериучюлерини бусагъатдагъы излемлери къаллайла болгъанларын ангыларгъа эмда кёрюрге онг чыкъгъанды. Аны бла бирге уа, ала усталыкъда айныр ючюн, федерал эмда республика даражалада къаллай амалла барлыкъларын тенглешдиргендиле, аслам ызда сынамгъа да тюшюннгендиле.

Байрамны, «Россей – онгланы къыралы» Президент платформадан сора да, РФ-ни Илму эмда бийик билим бериу министерствосу, Жаш тёлюню ишлери жаны бла федерал агентство, «Билим» россей жамауат организация эмда «Россия» миллет ара къурагъандыла эмда бардыргъандыла.

Басмагъа **ТРАМЛАНЫ Зухура** хазырлагъанды.

Бушуу

Илмуда къыйыны уллуду

Бу кюнледе малкъар халкъгъа бушуу кёрюрге тюшгенди – Москвада белгили алим, физика-математика илмуланы доктору, ядерный физикада эксперимент жаны бла уста, Дубна шахарда Ядро тинтиулени бирлешген институтуну В.П. Джелепов атлы ядро лабораториясыны тамата илму къуллукъчусу Залийханланы Жанакъайытны жашы Борис дуниясын алышханды.

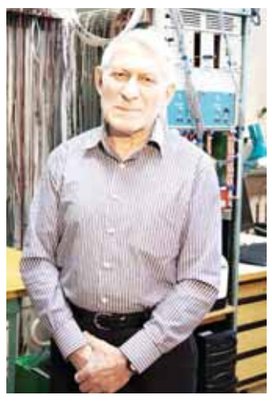

Кёп жылланы ичинде Борис кеси излемле этген тинтиу арада кёп тюбемеген фахмуну иесине саналып тургъанды. Ол илмуну бу бутагъын айнытыугъа юлюш къошханды, приборостроенияда ол ачхан жангы амалла, жаланда бизни къыралда угъай, битеу дунияда да хайырланыладыла.

Белгили жазыучубуз Залийханланы Жанакъайытны бла къырал къуллукълада ишлеп келген Атаккуланы Хафисатны жашы Борис 1943 жылда Нальчикде туугъанды. Алай бла къагъанакълай сюргюн жолун, андан ары болгъан учузлукъну да халкъы бла бирге сынагъанды. Сынаулагъа да къарамай, ол, бар аны алтын тёлюсюча, билим алыуну, къыралына хайыр келтириюню баш мурат этип, ол ызны тутуп, кёп затха жетишгенди. Дондагъы Ростовда къырал университетни физика бёлюмюн айырмалы бошагъандан сора, Дубнада башында айтылгъан илму арагъа ишге кирип, анда аспирантдан башлап дуниягъа белгили алимге дери ёсгенди.

Ол кёп патентлени авторуду. Аны аты дунияда анга дери тюбемеген ядро-физика оборудованияны къурамы бла байламлыды. Жанакъайытны жашы Борис къайда да бек керекли ахырзаман теркликде ишлеген чыбыкъ жипден (проволокадан) камераланы эмда болумгъа кёре сезимли жылыулу нейтрон детекторланы ишлеуню мурдорун салгъан алимди.

Аны илму жангычылыкълары ядро физика илмуну андан ары айныууна да себеп болгъандыла. Алагъа кёре жюз бла жыйырмадан артыкъ илму иш жазылгъанды. Борис эки уллу ишни, он патентни да авторуду. Аланы барысын да хайырланадыла Россейде бла Европада орналгъан алчы физика аралада.

Залийханланы Борисни жетишимлерин къырал да, ол жаны бла илму жамауаты да белгилер ючюн къалмагъандыла. Алай бла ол «Изобретатель СССР», «Ветеран атомной энергии и промышленности» деген белгилеге, «Аскер жигитлиги ючюн» майдалгъа, «Росатом» атлы къырал корпорацияны махтау эм ыразылыкъ къагъытларына эм башха саугъалагъа тийишли болгъанды.

Илмуда болдургъан жетишимлеринден сора да, ким да белгилеген адамлыгъы, насийхатчылыкъ усталыгъы да болгъанды Борисни. Ол керти устаз эди, илмугъа берилген адам, кесини билиминден, сынауундан юлюш эте, ызындан келгенледе кесича фахмулулагъа кёп затны юйретгенди, жол ачханды. Не заманда да алагъа илму тинтиуледе, башха жашау болумлада да юлгю болгъанды.

Биргесине ишлегенле, шуёхлары, сохталары да Борисни тынгылы, низамлы, намысына-сыйына къаты, жандауурлугъу болгъан, интеллигент адамча таныгъандыла. Ол дуниясын алышханы физика илмуда, энчи айтханда, Ядро тинтиулени бирлешген институтунда уллу бушуу болгъанын бирден чертирчады. Залийханланы Жанакъайытны жашы Борис бизни, аны таныгъанланы, жюреклеринде жашап турлукъду.

Биргесине ишлегенле, сохталары, шуёхлары.

Устала

Чирик кёлде таш музей

Бабугентден Башийланы Абдул-Муталифни жашы Арсен къауум жылдан бери ташланы бир тюрлюсюн жыяды. Аланы юйюне келтирип, эки жарады. Ичлеринде бири бирине ушамагъан суратла чыгъадыла. Сора сюрмелейди, напчалайды. Бир-бирлерине уа тюрсюнсюз бояу сюртеди.

Ол суратлагъа къарай кетсенг, аланы бир башха дунияладан келгенле сунаса. Бирлери сейирлик губулагъа ушайдыла, башхаларына къарасанг, ала уа – къамажакъла неда жана тургъан жулдузла.

Бир-бир ташланы ичлеринде уа уллу чокъуракъла чыгъадыла. Сейир этесе, Арсен аланы къалай келтиралгъан болур деп. Ол а аланы, уллу жолдан кенгде, терен чатлада, къоллада, суу боюнларында табады. Кеси кётюрюп келеди.

Арсен нёгер бла жюрюмейди ташла мажарыргъа, кеси барады. Шёндю уа агъачда жангыз айланнганнга къоркъууду, агъач жаныуар кёп болгъанды. Анга да къарамай, кезиуден-кезиуге ол жолгъа чыгъады. Хар баргъанындан а бир сейирлик таш келтиреди.

Юйюнде таш кесген быхчы салып, аны бла жарады, жонады. Алай эте, кёп сейирлик таш жыйгъанды. Аланы хапарларын эшитип, кёпле, Арсенни юйюне келип, къарап да тургъандыла.

Былтырдан бери уа Чирик кёл тийресинде кеси къыйыны бла музей ишлеп тебиреген эди. бу кюнлеге аны битиргенди. Кёп ишленнген таш да келтиргенди ары. «Алтын къол» фестиваль болгъан кюн а музейни эшиклерин ачханды. Ол кюн окъуна ары сабийден уллугъа дери кёп адам келген эди.

Музейни бир жанында уа уллу чокъуракъланы кёребиз. Айтханыбызча, Арсен аланы ташланы ичлеринден чыгъаргъанды. Аны къатында уа, бир ташны юсюнде тогъуз-он гитче чокъуракъ барды.

Бу чокъуракъла тенгиз жаныуарладыла, – дейди уста. Жер кётюрюлюп, суу кетгенден сора, ала бир чунгуртчукъгъа жыйылып, къатып къалгъандыла. Бираздан а таш болгъандыла, бюгюнлюкге дери алай сакъланнгандыла. Мен а, излеп, ол ташланы табып, ичлерин ачып, чокъуракъларын чыгъарама, суратларын жарашдырып, адамлагъа кёргюзтеме.

Огъарыда сагъыннганымча, Арсен бу ташланы къоллада, терен чатлада, суу боюнларында излеп табады. Ол тийреледе ташла кёпдюле, ол а аланы къайсыны ичинде абери болгъанын бир кёргенлей ангылайды. Алыкъа юйюне бош ташны келтирмегенди. Биринден чокъуракъ чыгъар, биринден а – сейирлик сурат. Ала алгъын арбазда тургъан эселе, бюгюнлюкде уа музейде жерлерин тапхандыла.

Таш музейле бизни къыралда, дунияда да кёп жерледе бардыла. Бизде да тау эллерибизден биринде аллайланы ачылгъаны да иги иш болгъанды. Таулу ташдан юй-журт ишлегенди, къалалары да аны ташдан болгъандыла. Назмучулары ташха назмула жазгъандыла. Бизде ташны сыйы алай уллуду. Ташха музей ачханы ючюн а Арсеннге да уллу ыспас этерчады.

Ол кюн музейге къарап келгенли, анга бюсюреп, музейге мен да бир къошумчулукъ этейим деп, бюгюн суу боюнуна барып, юсюнде чокъуракълары бла юч таш тапханма. Аллах айтса, жуукъ заманда аланы музейге элтирикме.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Эсепле

Тамамланнган жумушла сюзюлгендиле, тийишли буйрукъла берилгендиле

КъМР-де Ич ишле министерствону коллегиясыны жыйылыуунда быйылны биринчи жарымында тамамланнган жумушланы эсеплери чыгъарылгъандыла. Аны ич ишлени министри полицияны генерал-лейтенанты Вячеслав Крючков бардыргъанды.

Кенгеш къуллукъларында жетишимли болгъан полициячыланы ведомстволу саугъала бла белгилеуден башланнганды. Жаш полициячылагъа уа офицер чынла берилгенлери энчи магъаналы иш болгъанды.

Ызы бла КъМР-де МВД-ны штабыны башчысы ич службаны полковниги Наталья Егорова тамамланнган ишни юсюнден билдириу этгенди. Ол аманлыкъла азайтылгъанларын энчи чертгенди. Информация-телекоммуникация амалланы хайырланып этилген аманлыкъланы тинтиуню тирилтирге кереклисин да айтханды.

Ол билдиргенича, акъылбалыкъ болмагъанланы къатышыулары бла этилген аманлыкъла кёбейгендиле. Ол хал право ведомствону оноучуларыны контролюндады.

Вячеслав Крючков, докладны сюзе, ич ишле органланы бёлюмлерини таматаларына буйрукъла бергенди. «Жаш адамланы араларында аманлыкъланы болдурмаугъа, аланы бузукълукъладан тыйыугъа бурулгъан мадарлагъа энчи магъана берилирге керекди», – дегенди.

Жыйылыуну ахырында министр республиканы халкъыны бла къонакъланы къоркъуусузлукъларын, жамауат тынчлыкъны жалчытыу полициячыланы баш борчлары болгъанлай къалгъанын эсгертгенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

Жамауат

Онгланы тири хайырлана

Арт кезиуде «Газпром межрегионгаз Нальчик» биригиу газны хайырланыучула аны ючюн ахча тёлеуню узакъдан бардырырча онгла къурагъанды. Бюгюнлюкде «Абонентни энчи кабинетини» хайыры бла ол жумушну 70 мингден аслам адам тамамлайды. Ол а регионда кёк отлукъну хайырланнганланы 27 процентиди.

Алай бла ай сайын жумушларын ол халда толтургъанланы санына кёп адам къошулады. Аны себеплиги бла газ ючюн тёлерге биригиуню офислерине келгенлени санын 30 процентге азайтыргъа эм специалистлеге да жумушларын теркирек тындырыргъа онг чыкъгъанды. Сёз ючюн, арт жылда «Абонентни энчи кабинети» бла 1,5 мингден артыкъ заявкагъа бла тилекге къаралгъанды.

Эсге сала айтсакъ, бусагъатда ол сервисни хайыры бла газны хайырланнганла газ ючюн комиссиясыз тёлерге, энчи кабинетге башха счётланы къошаргъа, ата-аналарыны, сабийлерини, ахлуларыны расчётларын билириге, эсеплеген приборну болжалы бла шагъырейленирге эм бир тюрлю жумуш бла байламлы заявка берирге да боладыла.

Энчи кабинетге «Газпром межрегионгаз Нальчик» биригиуню сайтыны (www.mrgkbr.ru) неда «Мой ГАЗ» (Android) эм «Газ Онлайн» (iOS) мобил къошакъланы хайыры бла кирирге боллукъду.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

УФСИН

Акъылбалыкъ болмагъанланы жокълагъандыла

КъМР-де Сабийни эркинликлери жаны бла уполномоченный Амина Бадракова УФСИН-ни 1-чи номерли изоляторунда болгъанды. Ол Аманлыкъчыланы терсликлерине жолукъдурууну федерал службасыны республикада Управлениясыны башчысы Александр Демидов эм аны уголовнотолтуруучу системада инсанны эркинликлерин сакълау жаны бла болушлукъчусу Текаланы Рита бла бирге аманлыкъла этгенлерине ишекликде эм бузукълукъла ючюн терсленнген акъылбалыкъ болмагъанла тутулгъан жерни, аланы жашау халларын тинтгендиле.

Энчи эс санитар излемле къалай сакъланнганларына, ол санда отоулада жылылыкъны ёлчемине, ала къалай жарытылгъанларына, дагъыда жуукълары бла тюбешиуле эм саулукъ сакълау жумушла къалай къуралгъанларына эс бургъанды.

Александр Демидов бла Амина Бадракова акъылбалыкъ болмагъанла бла ушакъла бардыргъандыла, алагъа эркинликлерин бла борчларын ангылатхандыла, право низамны сакълаучу органлагъа къалай сёлеширге боллугъун да билдиргендиле.

– Быллай тюбешиуле къыйын жашау болумгъа тюшген жаш адамлагъа ышаныулукъну сезерге болушадыла,– дегенди омбудсмен.

Ахырында эки жаны да акъылбалыкъ болмагъанла бла бардырылгъан ишни игилендириу жаны бла муратла салгъандыла.

ТОКЪЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

Росгвардия

Ата журтну къоруулаучуларыны хурметлерин кёре

Росгвардияны 10-жыллыгъын белгилеуню чеклеринде ведомстводан тышында къалауурла, ветеранланы советини башчысы Руслан Хужоков бла бирге Кавказ ючюн сермешледе жан берген аскерчилени бла офицерлени хурметлегендиле.

Анга аталгъан жумушла «Нальчик – Аскер махтаулукъну шахары» эсгертмени къатында бардырылгъандыла. Стела 1942-1943 жыллада республиканы ара шахарын душмандан къоруулагъан аскерчилени батырлыкъларыны белгиси болгъанды. Нальчикни эркин этиу къанлы сермешледе тогъуз мингден аслам адам жан бергендиле.

- Ол къазауат дуния тарыхда эм кюйсюз болгъанды. Ата журтубузну душмандан къоруулргъа битеу къырал бла бирге Къабарты-Малкъарны инсанлары да къатышхандыла. Фашистлени Кавказны къолгъа этиуге бурулгъан «Эдельвейс» планлары толмагъандыла, – дегенди Руслан Хужоков.

Жыйылгъанла Кавказ ючюн сермешни Уллу Ата журт урушда магъанасыны юсюнден айтхандыла.

АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

Баш редакторну орунбасары
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан (баш редактор), ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш ред. орунбасары), КЕТЕНЧИЛАНЫ Зульфия (жууаплы секретарь), МУСУКАЛАНЫ Сакинат, ТИКАЛАНЫ Фатима, ТРАМЛАНЫ Зухура, УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмныйы – **42-63-01**. Баш редакторну орунбасарлары – **42-38-21**, **40-04-82**, жууаплы секретарь – **40-28-97**, секретариат – **40-93-62,** корректорла, специалистле – **42-63-52.**

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:

Политика эм право – **42-24-02,** экономика – **42-66-73**, культура – **42-66-76,** социал ишле – **42-75-82**, курортла, туризм эм спорт – **40-39-93,** окъуучула бла байламлыкъла жюрютюу эм жазылыу – **42-37-94,** сурат алыучу – **40-59-18,** энчи корреспондент – **42-68-72,** операторла – **42-66-85.**

Редакция авторла бла къагъыт жюрютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла. Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсюнден законуна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Газет Связьны, информация технологияланы эмда асламлы коммуникацияланы ишлери жаны бла федерал надзор службаны (Роскомнадзорну) Къабарты-Малкъарда управлениясында **2016** жылда **19 декабрьде** регистрация этилгенди.

Регистрация номер **—ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893**

Газет ыйыкъгъа юч кере чыгъады – **геуюрге, орта, шабат** кюнледе. Багъасы 13 сомду.

Газетни басмагъа “КъМР-Медиа” ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет “Издательство “Южный регион” ООО-ну типографиясында басмаланнганды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Газетлени иелерине тапдырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федерал Управлениясы жууаплыды. Телефон: **76-01-21**

Тиражы **1585** экз. Заказ № **1569**

Номерге графикге кёре 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салыннганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Холаланы Марзият – дежурный редактор; Геляланы Валентина (1-чи бет), Баллиланы Феруза (2-чи бет), Ахматланы Люаза (3,4-чю бетле) – корректорла.

РЕДАКЦИЯНЫ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5.

Электрон почта: elbor_50@mail.ru